

Lapsiystävällinen oikeudenkäyttö – Tarkistuslista ammattilaisille

Miten oikeudenkäyntimenettelyä tehdään lapsiystävällinen?

Pystyykö lapsi käyttämään oikeuttaan tulla kuulluksi?

- Olosuhteet on järjestettävä sellaisiksi, että lasta varmasti kuullaan.
- Ammattilaisten pitäisi tuoda tämä oikeus selkeästi esiin kaikissa menettelyn vaiheissa.

Saako lapsi ammattimaista ja henkilökohtaista tukea?

- Ammattimaisen tuen tarjoamiseen voivat osallistua myös sosiaalityöntekijät ja psykologit.
- Luottohenkilö.

TUKI

Miten lapselle voidaan antaa tietoa menettelystä ja hänen oikeuksistaan?

- Suullinen ja kirjallinen tieto.
- Lapsen iän, kypsyyden, ymmärryskyvyn ja mahdollisten kommunikointivaikkeuksien mukaisesti sovitettu tieto.
- Visuaalinen materiaali.

Miten lasta voidaan valmistella oikeuden kuulemista varten?

- Tukihenkilön tulisi tarkistaa, että
  - lapsi tuntee saaneensa riittävästi tietoa oikeuksistaan.
  - lapsi tietää, mitä menettelyn aikana on odotettavissa.
- Valmistelu tulisi tehdä lähellä kuulemisen ajankohtaa.
- Lapsiystävällisiä valmistelevia tapaamisia ja vierailuja olisi järjestettävä.
- Lapsen yksilölliset tarpeet olisi tunnistettava.

Mitä lapselta pitäisi kysyä ennen kuulemista?

- Sopivatko paikka ja aika lapselle?
- Kenen pitäisi olla lapsen mukana luottohenkilönä?
- Onko henkilöitä, joiden ei pitäisi osallistua kuulemiseen?
- Tarvitseeko lapsi suojelutoimenpiteitä?
- Kenen pitäisi suorittaa kuuleminen?
  - Sukupuoli ja ammatti ovat ratkaisevan tärkeitä.

Miksi tällaiset asiat pitäisi kysyä lapselta?

- Lapsi pääsee vaikuttamaan siihen, miten häntä kuullaan.
- Lapsi oppii tuntemaan häntä kuulevan henkilön.

Millaisilla menettelyä edeltävillä toimenpiteillä edistetään lapsiystävällisyyttä?

- Käyttäytymisohjeiden antaminen.
- Lyhyt odotusaika saapumisen ja kuulemisen välillä.
- Lapsiystävällinen odotustila.

Millaisilla menettelyn aikaisilla toimenpiteillä edistetään lapsiystävällisyyttä?

- Lapsiystävällinen kuulemishuone oikeussalin ulkopuolella.
- Kaikkien henkilöiden käyttäytyminen on lapsiystävällistä.
- Kuulemiseen osallistuu vain vähän henkilöitä.
- Vastaaja tai muut osapuolet eivät ole paikalla.
- Lapsen kuulemisen suorittaa vain yksi henkilö.
- Kielenkäyttö vastaa lapsen ikää ja kypsyystä.
- Asianmukaisten kuulustelutekniikoiden käyttäminen.
- Lyhyet, enintään tunnin pituiset kuulemiset.

Millaisilla menettelyn jälkeisillä toimenpiteillä edistetään lapsiystävällisyyttä?

- Lapsi saa palautetta ja tietoa menettelyn jatkosta.
- Ammatillaiset sopivat yhdessä jatkotoimista.

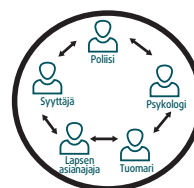
Lapsi

Oikeudenkäynnin jälkeen

Miten kuulemisten määrää voidaan rajoittaa?

- Todisteiden keräämisessä voidaan käyttää videotallenteita (rikostapaukset).
- Kaikki ammatillaiset tekevät yhteistyötä ja vaihtavat tietoja keskenään.

Jos yksi kuuleminen ei riitä, ammattilaisten olisi ymmärrettävä, että seuraavissa kuulemisissa

- Luottamuksellinen suhde ammattilaisiin on entistä tärkeämpi ja saman henkilön olisi suoritettava kuuleminen.
- Samoja kysymyksiä ei pitäisi esittää uudelleen.
- Ammatillaisten pitäisi jakaa toisilleen kaikki asiaan liittyvät tiedot.

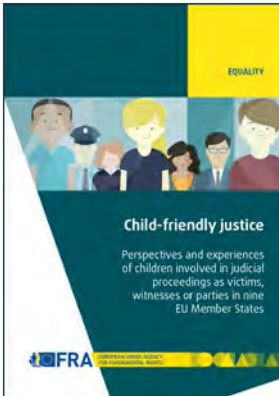
Millaisia jatkotoimia tarvitaan?

- Jatkuva tuki lapselle ja hänen perheelleen.
- Tietoa päätöksestä ja sen selittäminen sekä tarvittava tukeminen.
- Lyhyt aikaväli kuulemisen ja päätöksen välillä; tiedon tarjoaminen päätöksen mukana.

Entä jos jatkotoimia ei ole?

- Menettely voidaan saattaa päätökseen vain, jos jatkotoimista sovi- taan ja ne raportoidaan.

Oikeudenkäyntimenettelyihin osallistuu Euroopan unionissa (EU) vuosittain noin 2,5 miljoonaa lasta, joiden vanhemmat ovat eroamassa tai jotka ovat joutuneet rikoksen uhriksi tai todistajaksi. Vaikka lasten osallistuminen näihin menettelyihin on olennaisen tärkeää oikeudenkäytön parantamisen kannalta, lasten kohtelu oikeusjärjestelmissä herättää edelleen huolta. Euroopan unionin perusoikeusvirasto (FRA) tutki, missä määrin lasten oikeus tulla kuulluksi, oikeus saada tietoa, oikeus saada suojelua ja oikeus olla joutumatta syrjityksi toteutuvat käytännössä. Tutkimuksessa tehtiin laajoja oikeudenkäyntimenettelyihin osallistuvien ammattilaisten ja lasten haastatteluja. Ensimmäisessä raportissa esiteltiin ammattilaisten näkemyksiä. Tässä raportissa keskitytään lasten näkökulmaan ja käydään läpi tekijöitä, jotka estävät lasten täysimääräistä osallistumista, sekä toimia, joilla näitä esteitä voidaan poistaa. Siinä korostetaan ensimmäisen raportin tavoin, että paljon on vielä tehtävä, jotta oikeus EU:ssa olisi aidosti lapsiystävällistä.

Lisätietoja

Ks. FRA:n lapsiystävällistä oikeudenkäyttöä koskevat raportit ja verkkosivusto:

- FRA (2017), *Child-friendly justice – Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States*, Luxemburg, julkaisu- ja tiedotustoimisto;
- FRA (2017), *Lapsiystävällinen oikeudenkäyttö – lasten ja ammattilaisten näkemyksiä ja kokemuksia*, Tiivistelmä, Luxemburg, julkaisu- ja tiedotustoimisto (saatavana 23:lla EU:n kielellä)
- FRA (2015), *Child-friendly justice – Perspectives and experiences of professionals on children's participation in civil and criminal judicial proceedings in 10 EU Member States*, Luxemburg, julkaisu- ja tiedotustoimisto;
- <http://fra.europa.eu/en/theme/rights-child>

FRA – EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSVIRASTO

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Wien – Itävalta
P. +43 158030-0 – F. +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Julkaisu- ja tiedotustoimisto

© Euroopan unionin perusoikeusvirasto, 2018
Kuvat: © FRA

